

DO CZYTELNIKÓW

Nowy numer naszego czasopisma naukowego ukazuje się w czasie dramatycznej próby dla Ukrainy i całego demokratycznego świata. Krwawa wojna rozpętała przez Federację Rosyjską w Ukrainie radykalnie zmieniła nie tylko życie polityczne kontynentu i świata, ale także kierunki badań naukowych w zakresie ukrainistyki, rusycystyki i dyscyplin pokrewnych. Stojąc na straży podstawowych wartości ludzkich, zwłaszcza prawa do wolności i panowania na własnej ziemi, Ukraińcy bohatercko walczą z najeźdźcą. Wojna staje się tragicznym doświadczeniem dla milionów Ukrainek i Ukraińców, ale także czasem odwagi, waleczności i niezłomności. Aktualny stan ducha ukraińskiego dobrze oddaje plakat artysty Maksyma Pawłenki *Opieka Matki Boskiej w Mariupolu*, zamieszczony na jednej ze stron tytułowych tego numeru czasopisma.

Warto zauważyć, że polska ukrainistyka jednoznacznie zadeklarowała solidarność z Ukrainą, broniąc wartości demokratycznych i prawa narodu ukraińskiego do suwerenności. Świadczy o tym nasz wspólny apel, zainicjowany przez poznańską ukrainistykę i opublikowany w pierwszych dniach wojny, którego tekst podajemy poniżej. Ponadto polscy ukraińcy bezpośrednio zaangażowali się w pomoc humanitarną dla swoich kolegów z Ukrainy, wzmacniając tym samym współpracę z ośrodkami naukowymi i edukacyjnymi sąsiedniego państwa w tym trudnym czasie.

Mimo oczywistych problemów związanych z obecną sytuacją nie zwlekaliśmy z wydaniem czasopisma i przygotowaliśmy jego kolejny numer. Materiały publikowane w tym zeszycie półrocznika tradycyjnie prezentowane są w dwóch działach – językoznawstwa i literaturoznawstwa, choć niektóre opracowania mają charakter wyraźnie interdyscyplinarny i mogą zainteresować również przedstawicieli innych nauk. Znamienne jest, iż publikowane artykuły zawierają refleksje na temat aktualnego stanu języka, literatury i kultury ukraińskiej – w obecnych warunkach takie tematy wydają się szczególnie ważne. W kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej 2022 roku problemy tożsamości narodowej i kulturowej nie mogą być badane w oderwaniu od rzeczywistości, stanowią one podstawę głębszego konfliktu, prognozowanego w dłuższej perspektywie czasowej.

W dziale językoznawstwa prezentujemy czytelnikom cztery artykuły. Łarysa Kobilaba z Kijowa skupia się na osobliwościach funkcjonowania współczesnego języka ukraińskiego. Jej artykuł poświęcony jest zmianom w gramatycznym wyrażaniu

semantyki czasu. Takie transformacje prześledzimy na przykładzie rozwoju języka literackiego w ostatnich dwóch dekadach, tj. w XXI wieku. Język współczesnej prasy ukraińskiej stał się przedmiotem badań Oksany Popkowej, która bada semantykę i pragmatykę współczesnych okazjonalizmów. Rusłanę Sawczuk zainteresowały językowe i stylistyczne cechy publicystyki Świętomira Fostuna, pojawiającej się na łamach mało znanego czasopisma powojennej emigracji ukraińskiej „Surmacz”. Oryginalne studium historii języka ukraińskiego przedstawiła Agata Skurzevska z Krakowa, która zajęła się analizą cech gwarowych w rarytetnych słownikach XIX wieku autorstwa Ilka Magury. Przeprowadzona przez badaczkę analiza leksykograficzna tych zabytków piśmiennictwa pozwoliła zidentyfikować cechy fonetyczne i morfologiczne dialektu galicyjskiego, a także porównać je z normami współczesnego języka ukraińskiego.

Dział literaturoznawstwa obejmuje szeroki zakres zagadnień związanych zarówno z historią literatury, jak i jej stanem obecnym, a także z teoretycznymi aspektami ukrainistyki. Tetiana Batycka ze Lwowa analizuje dziedzictwo kulturowe jednej z najbardziej prestiżowych grup teatralnych współczesnej Ukrainy – Teatru Lwowskiego im. Mariji Zańkoweckiej. W okresie przemian społecznych na przełomie lat 80. i 90. XX wieku teatr ten uczynił wiele dla odrodzenia narodowego i kulturalnego Ukraińców, o czym świadczy jego repertuar i recenzje najsłynniejszych przedstawień. Adriana Henc śledzi kształtowanie się kanonu historiograficznego w polsko-ukraińskiej krytyce literackiej na przestrzeni długiego okresu – od XVIII do XX wieku. Anna Horniatko-Szumiłowicz w swoim nowym artykule kontynuuje badanie krótkiej prozy galicyjskiego pisarza okresu międzywojennego Wasyla Tkaczuka. Tym razem autorka proponuje dociekania naukowe odnośnie do tych utworów, które w przeszłości nie były docenione, a dziś zasługują na reinterpretację. Łesia Demska-Budzulak bada problem identyfikacji kobiet pisarek. Jednocześnie wyraźnie nakreśla czas i miejsce badań – lata 20. i 30. XX wieku w sowieckiej Ukrainie. Według autorki tożsamość kobieca jest w tym okresie słabo reprezentowana, co wynika ze stosunku do kobiet w społeczeństwie stalinowskim. Dramaturgia współczesnego autora Wałerija Herasymczuka stała się przedmiotem zainteresowania badaczek z Winnicy – Hałyny Kaspicz i Niny Polarusz, które podjęły się analizy osobliwego postrzegania ukraińskiego panteonu kulturowego w tejsze dramaturgii. Chrystynę Makaradze z Charkowa zainteresował świat artystyczny Iwana Bahriane-go. Oferuje ona studium komparatystyczne, porównując wizualne obrazy powieści *Łowcy tygrysów* z reżyserskim i aktorskim wcieleniem tychże obrazów w filmowej adaptacji dzieła Rostysława Syńki w serialu o tym samym tytule co powieść Bahriane-go. Oksana Puchonska bada specyfikę dyskursu pamięci we współczesnej literaturze, skupiając się na jednej z najnowszych nowinek literackich, a mianowicie książce Serhija Osoki *Trzy liny dla Mariji*. Ołena Romanenko proponuje panoramiczny przegląd współczesnej literatury pod kątem dyskursu migracyjnego. Gruntowność rozważań autorki potwierdzają zarówno ramy teoretyczne opracowania, jak i przy-

kłady z teraźniejszości, a mianowicie znane utwory Serhija Żadana i Wołodymyra Rafiejenki, które wywołały dyskusje wśród ukraińskich krytyków. Iryna Terechowa omawia baśniową prozę poety romantycznego Jewhena Hrebinki, analizuje wątki i motywy tej prozy, a także ciekawe aspekty poetyki bajek literackich Hrebinki. Rozdział zamyka polemiczny artykuł Rostysława Czopyka, w którym jest mowa o odzwierciedleniu tożsamości narodowej i kulturowej Ukraińców we współczesnej nauce o literaturze i nie tylko. Autor zarysował szeroką perspektywę badań ukrajinistycznych, podkreślając dyskusyjne aspekty związane z definicją czynnika narodowego: znajduje to również odbicie w ambitnym tytule artykułu (*Szewczenko przeciwko Putinowi*). Mamy nadzieję, że pytania postawione przez Rostysława Czopyka znajdą odpowiedź w umysłach wielu humanistów, gdyż dotyczą one samych podstaw badań naukowych z zakresu ukrajinistyki.

Oddając do druku ów numer czasopisma, mamy szczerą nadzieję na pomyślną kontynuację badań nad językiem, literaturą i kulturą ukraińską, w obecnych warunkach wojny niewątpliwie zagrożonych i zmagających się ze skutkami katastrofy humanitarnej, która ogarnęła całą Ukrainę. Korzystając z okazji, dziękujemy pracownikom Wydawnictwa Naukowego UAM za udaną współpracę i rzetelne przygotowanie czasopisma do publikacji.

Jarosław Poliszczuk, Anna Horniatko-Szumilowicz